

Troslærekongregationen om vegetativ tilstand

USA's katolske bispekonference har stillet Troslærekongregationen to spørgsmål vedrørende tilførsel af føde og væske ad kunstig vej til en patient, der befinder sig i såkaldt vegetativ tilstand. Denne artikel indeholder kongregationens svar samt dens egne kommentarer hertil.¹

Af Troslærekongregationen ²

Første spørgsmål: Er administreringen af næring og væske – uanset om dette sker ad naturlig eller kunstig vej – til en patient, der befinder sig i en vegetativ tilstand, en moralsk forpligtelse bortset fra i de tilfælde, hvor næring og væske ikke kan optages af patientens legeme eller ikke kan administreres til patienten, uden at det vil resultere i et betydeligt fysisk ubehag?

Svar: Ja. Administreringen af næring og væske er i princippet – også hvis det sker ad kunstig vej – en almindelig og rimelig måde at opretholde en patients liv på. Den er derfor obligatorisk i den udstrækning og i det tidsrum, det viser sig, at dens egentlige hensigt, som er at tilføre patienten en tilstrækkelig mængde næring og væske, bliver opfyldt. På den måde undgår man, at sult og dehydrering³ giver anledning til lidelse og død.

Andet spørgsmål: Når nærings- og væsketilførsel til en patient, som befinder sig i en "permanent vegetativ tilstand", sker ad kunstig vej, kan man da afbryde tilførslen, hvis kompetente læger med moralsk sikkerhed vurderer, at patienten aldrig vil genvinde sin bevidsthed?

¹ Det er nærliggende at se amerikanske biskoppers spørgsmål som stillede i forlængelse af sagen om Terri Sciavo, der døde den 31. marts 2005. **Klik her** for at læse en oversigtlig, men dog omfattende fremstilling (på engelsk) af denne sag i internet-leksikonet WikipediA. Med henvisning til de principper, der gælder for fremstilling og vedligeholdelse af artikler i dette leksikon, tager catholica.dk forbehold for, at indholdet eventuelt kan være farvet af bidragsydernes personlige holdninger. Red.

² Oversat fra fransk af Hans Thulstrup. Red.

³ Tiltagende væskemangel i kroppen. Red.

Svar: Nej. En patient, der befinder sig i en "permanent vegetativ tilstand", er en person, som har sin fundamentale menneskelige værdighed, og som derfor bør modtage almindelig og rimelig omsorg; dette vil i princippet indbefatte administreringen af vand og næring, også selv om dette må ske ad kunstig vej.

Ved den audiens, som blev bevilget den nedenfor underskrivende kardinal og præfekt, har pave Benedikt XVI godkendt ovenstående svar, som blev besluttet på kongregationens almindelige møde. Paven har ligeledes besluttet, at kongregationens svar skal offentliggøres.

Rom, den 1. august 2007, Troslærekongregationens administration

William kardinal Levada
præfekt

Angelo Amato, S.D.B.
titulær ærkebiskop af Sila
sekretær

Troslærekongregationens kommentar

Troslærekongregationen har formuleret sine svar på de to spørgsmål, som mgr. William S. Skylstad, præsident for USA's bispekonference, præsenterede den for i et brev af 11. juli 2005; spørgsmålene vedrører nærings- og væsketilførsel til patienter, som befinder sig i den tilstand, man almindeligvis betegner som "vegetativ". Formålet med disse spørgsmål er at få afklaret, hvorvidt nærings- og væsketilførsel til disse patienter – især hvis administreringen foregår på kunstig vis – udgør en overvældende byrde for disse sidstnævnte, for deres pårørende eller for sundhedssystemet og dét i en sådan grad, at tilførslen må betragtes som et ekstraordinært eller urimeligt tiltag; at den med andre ord – også set i lyset af Kirkens morallære – kan anses for ikke at være obligatorisk på det moralske plan.

Til gunst for den mulighed, der således foreligger for at undlade at tilføre disse patienter næring og væske, henvises ofte til pave Pius XII's tale den 24. november 1957 ved en kongres med emnet "genoplivning". I sin udtalelse bekræftede paven to almindelige etiske principper. For det første lærer den naturlige fornuft og den kristne moral, at patienten og de personer, der drager omsorg for vedkommende, i tilfælde af alvorlig sygdom har ret og pligt til at iværksætte den for bevarelse af patientens sundhed og patientens liv nødvendige pleje. På den anden side omfatter denne pligt – alle omstændigheder taget i betragtning – almindeligvis alene benyttelsen af midler, som anses for at være ordinære, og som ikke pålægger patienten og de andre involverede personer en ekstraordinær byrde. En strengere forpligtelse ville være for tung en byrde for de fleste mennesker og ville gøre det vanskeligere at tilgodese endnu vigtigere goder. Livet, sundhedstilstanden og alle de temporære aktiviteter er underordnet åndelige mål. Dette udelukker naturligvis ikke, at der gøres mere end det strengt nødvendige for at bevare patientens liv og sundhed, men dette bør stadig ske under forudsætning af, at endnu vigtigere forpligtelser ikke tilsidesættes.

Allerførst må man gøre opmærksom på, at pave Pius XII's udtalelser refererer til anvendelsen af den til genoplivning knyttede teknik og til afbrydelsen heraf. Men den situation, som her er fremlagt, har intet til fælles med disse teknikker. Patienter i en "vegetativ tilstand" trækker vejret spontant,

fordøjer næringsstoffer normalt, har andre stofskiftfunktioner og befinder sig i en stabil tilstand, uden at det dog er muligt for dem at indtage føde på egen hånd. Hvis de ikke ad kunstig vej får tilført føde og væske, vil de dø. Dødens årsag vil i så fald ikke være sygdom eller den vegetative tilstand, men alene sult og dehydrering. På den anden side så pålægger administreringen ad kunstig vej af føde og væske almindeligvis ikke en tung byrde, hverken på patient eller dennes pårørende. Den indebærer heller ikke voldsomt store omkostninger. Den er inden for rækkevidde for alle blot middelmådigt udviklede sundhedsvæsener. Den kræver ikke i sig selv hospitalsindlæggelse, og den står i et rimeligt forhold til det, som er dens formål, nemlig at man undgår, at patienten dør af sult og dehydrering. Den er ikke og tilsigter ikke at være en helbredende behandling, men almindelig pleje, som er nødvendig for livets opretholdelse.

På den anden side kan alene den omstændighed, at ens pårørende befinder sig i en vegetativ tilstand, være en betragtelig byrde, dersom denne tilstand varer i længere tid. Denne byrde kan sammenlignes med den pleje, der gives til en totalt lammet patient, en alvorlig mentalt syg patient, en patient med en fremskreden Alzheimers sygdom etc. Sådanne patienter har behov for kontinuerlig hjælp i måneder eller endog i år. Men det princip, som pave Pius XII formulerede, kan af indlysende årsager ikke tolkes, som om det altså er tilladeligt at overlade de patienter, hvis almindelige pleje udgør en betydelig byrde for deres familie, til dem selv; at man med andre ord lader dem dø. Det var ikke i den forstand, at pave Pius XII talte om ekstraordinære midler.

Imidlertid bør første del af den regel, pave Pius XII formulerede, kunne anvendes på patienter, der befinder sig i en vegetativ tilstand; i alle tilfælde af alvorlig sygdom må man have ret og pligt til at benytte sig af de nødvendige midler for at bevare patientens liv og sundhed. Dette bekræftes fuldt ud af udviklingen i Kirkens lære, der nøje har fulgt med i medicinens fremskridt og i de spørgsmål, som denne har givet anledning til.

I *Erklæringen om eutanasi*, offentliggjort af Troslærekongregationen den 5. maj 1980,⁴ skelnes mellem rimelige og urimelige midler og mellem terapeutisk behandling og almindelig pleje af en patient: "I tilfælde af en – trods de benyttede midler – uundgåelig og nært forestående død, kan samvittigheden tillade, at man træffer beslutning om at afstå fra behandlinger, som kun vil bevirke en tvivlsom og smertefuld udsættelse af døden, idet man dog undlader at afbryde den almindelige pleje, man ellers skylder den syge" (IV). Så meget desto stærkere gælder, at man ikke kan afbryde den almindelige pleje af patienter, som ikke er umiddelbart døende, sådan som det almindeligvis vil være tilfældet for patienter, som befinder sig i en vegetativ tilstand, og for hvem det netop ville være afbrydelsen af den almindelige pleje, der ville fremprovokere døden.

Den 27. juni 1981 har Det pavelige Råd *Cor Unum* offentliggjort et dokument med titlen *Etiske spørgsmål vedrørende alvorligt syge og døende*.⁵ I denne tekst bekræftes dette udtrykkeligt: "Derimod opretholdes den strenge forpligtelse til for enhver pris fortsat at benytte de såkaldte 'minimumsindgreb', hvilket vil sige de midler, som normalt og under vanlige forhold er egnede til at opretholde livet (næring, blodtransfusion, indsprøjtninger, etc.). En afbrydelse heraf ville i praksis betyde, at man ville bringe patientens liv til afslutning" (no. 2.4.4).

I sin tale den 15. november 1985 til deltagerne i et internationalt opfølgingskursus vedrørende forstadier til leukæmi hos mennesket bekræftede pave Johannes Paul II klart – idet han henviste til *Erklæring vedrørende eutanasi* – at man i kraft af princippet om tilpasning af plejen ikke kan afstå fra "det terapeutiske arbejde, som er forbundet med livets opretholdelse, og heller ikke fra at benytte almindelige tiltag til opretholdelse af livet"; blandt disse kan man med sikkerhed også kalkulere

⁴ **Klik her** for at se denne erklæring (engelsk tekst). Red.

⁵ **Klik her** for at se dette dokument (engelsk tekst). Red.

med administreringen af næring og væske. Paven understregede, at undladelse heraf – med det formål at "afkorte livet for at skåne patienten eller dennes nærmeste for lidelse" – ikke er tilladt.⁶

I 1995 offentliggjorde Det pavelige Råd for Pastoral Hjælp til Medarbejdere i Sundhedssektoren et dokument, *Konvention for sundhedspersonale*,⁷ hvori man under pkt. 120 klart og tydeligt bekræfter, at "Næring og væske udgør – også når det administreres ad kunstig vej – en del af den normale pleje, man altid skylder syge, såfremt det ikke vil skade dem; indstilling heraf kan betyde det samme som reel eutanasi".

Johannes Paul II' s tale den 2. oktober 1998 til en gruppe biskopper fra USA på *ad limina* besøg er helt uden forbehold: Tilførslen af næring og væske anses for at være en del af den almindelige behandling, der er nødvendige for livets opretholdelse. Det er uacceptabelt at afbryde tilførslen af dem eller undlade at tilføre dem, dersom en sådan beslutning kan føre til patientens død; noget sådant vil være det samme som eutanasi gennem undladelse (jf. n. 4).⁸

I sin tale den 20. marts 2004, henvendt til deltagerne i en international kongres omhandlende "Livsforlængende behandling og den vegetative tilstand; videnskabelige fremskridt og etiske dilemmaer", bekræftede pave Johannes Paul II i meget klare vendinger dét, som var blevet slået fast i ovennævnte dokumenter, idet han samtidigt gav udtryk for, hvorledes de burde tolkes. Paven understregede følgende punkter:

- 1) "For at angive de patienters tilstand, hos hvem den "vegetative tilstand" varer i mere end et år, har man bestemt at bruge betegnelsen *permanent vegetativ tilstand*. I virkeligheden dækker denne definition ikke over en anden diagnose, men simpelthen over en almindelig prognostisk vurdering, som hænger sammen med den kendsgerning, at patientens mulighed for bedring statistisk set altid vil være vanskeligere, jo længere tid den vegetative tilstand varer" (n. 2).⁹
- 2) Overfor dem, som sætter spørgsmålstegn ved "livskvaliteten" for patienter i en "permanent vegetativ tilstand", bør man forsikre, at "ethvert menneskes iboende værd og personlige menneskelige værdighed ikke ændres uanset de konkrete omstændigheder i den pågældendes liv. *Selv om et menneske er alvorligt sygt eller er forhindret i udøvelsen af sine højere livsfunktioner, er det og vil det altid være et menneske; det vil aldrig blive en 'grøntsag' eller et 'dyr'*" (n.3).
- 3) "Den syge, der befinder sig i en vegetativ tilstand – afventende bedring eller en naturlig udgang – har stadig ret til en basal medicinsk behandling (hvilket indbefatter ret til tilførsel af næring og væske, til hygiejnisk omsorg, til at blive holdt varm etc.) og til, at man forebygger de komplikationer, som er forbundet med sengeleje. Den syge har ligeledes ret til en egnet rehabiliterende behandling og til monitorering med henblik på vurdering af kliniske tegn på mulig helbredelse. Jeg vil især understrege, at administreringen af vand og føde – også i tilfælde af, at dette sker ad kunstig vej – altid udgør et *naturligt middel* til livets opretholdelse, ikke et *medicinsk middel*. Brugen af det bør yderligere i princippet betragtes som *almindelig* og *rime-lig*, og i kraft heraf moralsk bindende i den udstrækning og så længe det tjener det endelige mål, der i dette tilfælde er at give patienten næring og væske og lindre dennes lidelser" (no. 4).

⁶ **Klik her** for at se talens tekst (findes kun på italiensk). Red.

⁷ **Klik her** for at se dette dokument (engelsk tekst). Red.

⁸ **Klik her** for at se talen (engelsk tekst). Red.

⁹ Den terminologi, der bruges i forbindelse med de forskellige faser og former for vegetativ tilstand, er stadig genstand for diskussion, hvilket imidlertid ikke har betydning for den moralske vurdering.

- 4) De førnævnte dokumenter tages op og fortolkes på følgende vis: "Forpligtelsen til ikke at indstille "den almindelige behandling, man skylder den syge i sådanne tilfælde" (Troslærekongregationens *Erklæring vedrørende eutanasi*, 4.del) omfatter ligeledes, at man benytter sig af muligheden for at tilføre patienten næring og væske (jf. Det pavelige Råd "Cor Unum"s skrivelse: *Etiske spørgsmål med relation til alvorligt syge og døende*, n. 2.4.4; Det pavelige Råd for Pastoral Hjælp til Medarbejdere i Sundhedssektorens skrivelse: *Konvention for Sundheds-personale*, n. 120). En vurdering af sandsynligheder, baseret på et meget lille håb om helbredelse, når den vegetative tilstand varer længere end et år, kan ikke moralsk retfærdiggøre undladelse eller afbrydelse af patientens *basisbehandling*, hvilket indbefatter tilførslen af næring og væske. En sådan ophævelse vil uundgåeligt føre til, at patienten dør enten af sult eller af tørst. På den måde vil den – hvis den udføres bevidst og med vilje – tage form af en reel eutanasi gennem undladelse" (n. 4).¹⁰

Følgelig placerer de svar, som Troslærekongregationens har afgivet, sig på linje med de dokumenter fra Vatikanet, vi netop har citeret, og i særlig grad på linje med Johannes Paul II's tale den 20. marts 2004. De indeholder to grundlæggende belæringer. Man bekræfter for det første, at administreringen af væske og føde – også ad kunstig vej – principielt er et almindelig og rimeligt middel til opretholdelse af livet hos patienter i en vegetativ tilstand; "den er derfor obligatorisk, så længe og i den udstrækning den opfylder sit formål, nemlig at tilføre væske og næring til patienten". For det andet, så præciseres det, at et sådant almindeligt middel til livets opretholdelse må sikres også patienter, som befinder sig i en permanent vegetativ tilstand, eftersom det drejer sig om personer, som har deres fundamentale menneskelige værdighed.

Ved at fastslå, at administreringen af næring og væske *i princippet* er en moralsk forpligtelse, udelukker Troslærekongregationen ikke, at tilførsel af næring og væske ad kunstig vej i meget afsides beliggende og ekstremt fattige områder kan være fysisk umulig at gennemføre, og derfor *ad impossibilia nemo tenetur*.¹¹ Dog fastholdes forpligtelsen til at tilbyde den mulige minimale behandling og til om muligt at fremskaffe de nødvendige og tilstrækkelige midler til opretholdelse af livet. I øvrigt udelukker man ikke, at patienten i tilfælde af komplikationer kan være ude af stand til at optage næring og væske, således at administreringen heraf altså vil være helt uden virkning. Endelig så udelukker man ikke helt den mulighed, at tilførslen af næring og væske ad kunstig vej i sjældne tilfælde vil kunne påføre patienten voldsomme problemer eller alvorlige fysiske handicap, som for eksempel kan skyldes komplikationer opstået i forbindelse med benyttelsen af instrumenter.

Disse exceptionelle tilfælde ændrer imidlertid ikke noget ved det almindelige etiske kriterium, ifølge hvilket administreringen af næring og væske – også hvis den må ske ad kunstig vej – altid vil være et *naturligt middel* til opretholdelse af livet og ikke en *terapeutisk behandling*. Anvendelsen af den bør derfor betragtes som almindelig og rimelig, også selvom den vegetative tilstand trækker ud.

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk

¹⁰ **Klik her** for at se talen (engelsk tekst). Red.

¹¹ Latin: Ingen er forpligtet på det umulige. Red.